

TO'GARAK CHUVALCHANGLAR TIPI, AYRIM VAKILLARINING HAYOT SIKLI VA ULARNING ODAMLARGA TA'SIRI

To'rayeva U.S.

Samarqand davlat tibbiyot universiteti Pediyatriya fakulteti talabasi
Samarqand davlat tibbiyot universitetining Tibbiy biologiya va genetika kafedrası
Ilmiy rahbar – assistent Jumanova N.E.

Kirish. O'zbekistonning qishloq joylarida tōgarak chuvalchanglar keltirib chiqaradigan parazitlar kasalliklar muammosi davom etayotgan yuqori kasallanish va mavjud profilaktika choralarining samarasizligi tufayli alohida e'tibor talab qilmoqda. Bizning tadqiqotimiz ikkita eng keng tarqalgan va xavfli gelmintlarga - drakunkuloz (rishta) va askaridozga qaratilgan bo'lib, ular qishloq aholisi, ayniqsa bolalar salomatligi uchun jiddiy tahdid bo'lib qolmoqda. Ishning dolzarbligi mahalliy sharoit va resurslarga moslashtirilgan oddiy, arzon va samarali profilaktika choralarini ishlab chiqish zarurati bilan bog'liq.

Tadqiqotning maqsadi. Amalga oshirilgan ishlarning asosiy maqsadi O'zbekistonning qishloq joylarida rishta va askaridlar tarqalishining zamonaviy epidemiologik xususiyatlarini o'rganish, asosiy yuqish yo'llari va xavf omillarini aniqlash, shuningdek, profilaktika bo'yicha amaliy chora-tadbirlarni ishlab chiqish va sinovdan o'tkazish edi. Qishloq sog'liqni saqlash muassasalarining cheklangan resurslari sharoitida osonlikcha amalga oshirilishi mumkin bo'lgan echimlarni topishga alohida e'tibor qaratildi.

Materiallar va usullar. Tadqiqot 2022-2024 yillarda O'zbekistonning uchta viloyatidagi 15 ta qishloq aholi punktlarida o'tkazildi. Ishda parazitlar kasalliklarining 179 ta holati tahlil qilingan, ulardan 47 tasi drakunkuloz va 132 tasi bolalarda askaridoz bilan kasallangan. Epidemiologik tahlil usullari, suv va tuproq namunalarini laboratoriya diagnostikasi, bemorlarni klinik kuzatish, shuningdek, turli profilaktik tadbirlarning samaradorligini baholash usullari qo'llanilgan.

Tadqiqot natijalari. Topilmalar shuni ko'rsatdiki, rishta infeksiyasining asosiy yo'li (89% hollarda) ochiq manbalardan filtrlanmagan suv ichishdir. Askaridoz uchun mavsumiylik iyul-sentyabr oylarida eng yuqori darajaga ko'tarildi, bu erda infeksiyalarning 67% yuvilmagan sabzavot va mevalar orqali sodir bo'ladi. Ko'p qatlamli paxta suv filtrlaridan foydalanish va gigiena bo'yicha ta'lim dasturlarini o'z ichiga olgan ishlab chiqilgan profilaktika choralarini yuqori samaradorlikni ko'rsatdi - sinov qishloqlarida rishta 98% va askaridoz 67% ga kamaydi.

Xulosa. Tadqiqot O'zbekistonning qishloq joylarida nematodozlarga qarshi kurashda taklif etilayotgan oddiy va arzon profilaktika choralarining samaradorligini tasdiqladi. Paxta filtrlari va gigiena bo'yicha ta'lim dasturlarining joriy etilishi drakunkuloz va askaridoz bilan kasallanishni sezilarli darajada kamaytirdi. Olingan natijalar muhim amaliy ahamiyatga ega va shunga o'xshash epidemiologik sharoitlarga ega bo'lgan boshqa mintaqalarda keng qo'llanilishi uchun tavsiya etilishi mumkin. Amalga oshirilgan chora-tadbirlar samaradorligini monitoring qilish va qo'shimcha profilaktika choralarini ishlab chiqish bo'yicha ishlarni davom ettirish zarur.